

אנו נהיה הראשונים // מילים: יוסף הפטמן // לחן: עממי רוסי

♩ = 126

Dm A Dm A D7

אָח אֶל אֶח אֶח אֶל אֶח נו - מֶר אֶ כֹּה נִים - שׁוּ - רֵא - הֵה - נֶה נו - אָ

Gm C7 F A7 1. Dm D7 2. Dm

נֶה - נֶה - בּוּ - הֵ בּוּ - נֵים - נֵים נֵט נֵט תֵר - מֵי - הֵ אָ - נֶה - נֶה -

אָנוּ נֶהִיָה הָרֵאשׁוֹנִים

מילים: יוסף הפטמן
לחן: עממי רוסי

עוד לא יצאו העדרים,
כל העולם ישן עוד.
שחר מלבין על ההרים -
קום הקלוץ, קום עבד!

אם עגמת למזכרת
יד אהובה, ברפת-אם.
הומים גלים בכנרת,
אף אל לבף הומים הם.

עד כי תעטף תבל צלה,
ויט רקיע אש ודם.
סלו, סלו, המסלה,
פנו דרך, שביל העם!

"אנו נהיה הראשונים"
כה אמרנו אה אל אה.
אנו נהיה בין הבונים,
נט המיתר, נט אנך.

אנו הולכים, אנו באים,
יש עבודה עד בלי די.
נטע עצים בין הסלעים
גם בקר וגם בגיא.

אנו נסל את הכבישים
נחצב צור לאבני גיר.
"הידר", יענו הפטישים,
בשירנו את השיר.

פירושי מילים

נט - להטות

אנך - משקולת לבניין

מיתר - חוט, חבל, רצועה

"נט המיתר, נט אנך" - ביטוי המבטא את חדוות הבניה

נסל - נסלול

צור - סלע

עגמת - שמרת בעצב

הומים - רועשים

יט - יזיז הצידה

רקיע - שמים

אינני עומד על דוכן זה כדי להגן על הערכים האזרחיים
של העם היהודי... הם אינם זקוקים להגנה.

אנחנו יושבים במקום נוח לנו ובסופו של דבר הקלפים בידנו.

חיים הרצוג
נשיא בין השנים
1973 - 1978

חזור לתוכן עניינים

נולד בברנינסק שברוסיה. בשנת 1910 החל עבודתו העיתונאית בעיתון "הצפירה", ואף שימש פרק זמן מסוים כעורכו. עלה לארץ ישראל בשנת 1920 או 1921. הפטמן הוא מעבדו ומתרגמו לעברית של השיר "אנו נהיה הראשונים" - משירי העלייה השלישית.

בשנת 1922 יצא לפולין שם פעל כעיתונאי. בשהותו בפולין חיבר את ההמנון לטקס פתיחת האוניברסיטה העברית בירושלים, שהושר ביום הפתיחה ב-1 באפריל 1925. היה פעיל בתנועת "החלוץ" ולאחר מכן במפלגת "הציונים הכלליים", מפלגת חוגי המעמד הבינוני-הגבוה של סוחרים, תעשיינים ובעלי הון, שאף הייתה משולבת בהנהגת היישוב ובארגון ה"הגנה".

בין השנים 1921 ו-1938 היה פעיל מאוד בקרב יהדות פולין. הוא היה עורך עיתון "דָר מוֹמֶנְט" ("דער מאָמענט" - "הרגע"), אחד מהעיתונים החשובים של יהדות פולין, עורך "היום" (עיתון מדיני וספרותי) ונואם. יהודי פולין הכירו אותו היטב מההרצאות הרבות שהיה נותן בעיירות נדחות ברחבי פולין. בשנת 1934 חזר הפטמן לארץ, ומשנת 1936 ועד מותו היה עורך עיתון "הבוקר", עיתונם של "הציונים הכלליים".

ייסד את "עיתון העיתונאים" המיוחד, שהיה עורכו הראשי וגם מנחו: היה זה אירוע תרבותי שבועי בשנים 1940-1952 בימי שישי, כשבתל אביב היה הכול סגור למופעי אמנות ובידור חו הייתה הבמה הציבורית היחידה הפתוחה לחיי תרבות.

הפטמן היה פעיל באגודת העיתונאים ומשנת 1940 שימש אף כיו"ר האגודה. היה מהוגי רעיון הקמת בית העיתונאים, מפעל שארך שנים רבות, מסוף תקופת המנדט הבריטי. בתחילה הקצתה ממשלת המנדט מגרש בתל אביב להקמת הבית לבקשתו, בהמשך פעל לאיסוף כספים ותרומות להקמתו, ולבסוף היה שותף בשלבי הבניה שארכו משנת 1953 ועד שנחנך בשנת 1957 כבית סוקולוב, אותו כבר לא זכה לראות בחייו.

הפטמן נקבר בבית העלמין נחלת יצחק. על שמו רחוב במרכז תל אביב.

תקציר מתוך ויקיפדיה:

<http://he.wikipedia.org/wiki/D7%99%D7%95%D7%A1%D7%A3%D7%94%D7%A4%D7%98%D7%9E%D7%9F>

על השיר

"שיר החלוצים" הוא שיר שעיבד לעברית יוסף הפטמן בשנת 1919. הפרסום הרשמי הראשון של השיר היה ככל הנראה בעיתון "הפועל הצעיר" ב-24 בדצמבר 1920, בעת שכבר הושר בפי החלוצים. את השיר הקדיש שם הפטמן "לחבכי בכבישים". השיר נקרא "שיר החלוצים", אך נודע גם בשם "אנו נהיה הראשונים" על פי פתיחתו: "אנו נהיה הראשונים".

השיר היה אהוד ביותר, מעין המנון, ובעיקר נפוץ במחנות חלוצים וחלוצות בתקופת העלייה השלישית. להרגשתם של רבים, הוא ביטא את החוויה החלוצית, שרעיונה העיקרי היה להקים חברה יהודית חדשה בארץ ישראל, בעבודת כפיים, בעמל וביזע. בשיר קיים תיאור מפורט של עבודת החלוצים שכללה: חציבת אבנים והובלתם, סלילת כבישים, בנין בתים, נטיעת יערות של הקק"ל ושל אורח חייהם: קימה השכם בבוקר לעבודתם, כאשר "שָׁחַר מְלִבֵּין עַל הַהָרִים" מגוריהם באוהלים ואזכור געגועיהם אל משפחותיהם, שאותם מייצגים הדימויים המילוליים: "יָד אֶהוּבָה, בְּרֶכֶת-אֵם", שנשארה בגולה.

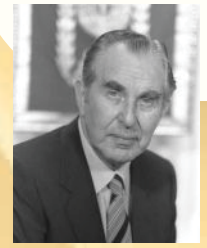
לשיר חוברו מספר לחנים עממיים רוסיים והוא משתייך למבחר השירים שנהוג לשיר ולנגן את נעימתם בטקסים ממלכתיים וצבאיים בישראל.

- דברי יעקב מזור, מתוך חוברת התקליטור "יפים הלילות בכנען":

העיתונאי יוסף הפטמן חיבר את השיר בשנה הראשונה לעלייתו ארצה (תר"פ), כאשר עבד בכביש ג'דה-נצרת. בשנים 1920-1921 שרו אותו בפלוגות העבודה, בכבישים ובמחצבת בית שאן, בלחנו של יוסף גולדשטיין, וכך נדפס השיר בשנת תרפ"א בשירון לבתי הספר בעריכת לוין קיפניס. לאחר זמן התאימוהו ללחן רוסי. בלחן הזה שרוהו חלוצים ובני נוער בערים ובמושבות, ובמיוחד במושבות הגליל (יבניאל, ראש פינה ויסוד המעלה), לפחות עד אמצע שנות השלושים. בסוף התקופה הזאת הותאם השיר לשתי מנגינות רוטיות נוספות, ובהן הושר והתפרסם בעוד לחנו נדחק לקרן זוית.

"שיר החלוצים" כפי שהתפרסם בעיתון "הפועל הצעיר":

<http://jpress.org.il/Default/Scripting/ArticleWin.asp?From=Archive&Skin=TAUHe&BaseHref=HHR&1920/12/24/EntityId=Ar00901&ViewMode=HTML>

חיים הרצוג
נשיא בין השנים
1983 - 1993

ברגע זה ליבי עם העם היהודי באשר הוא עם אם זה בחופש או בעבדות.

אני עומד לפניכם כנציג על עם חזק ומשגשג
משגשג בחיים אחרי כל תלאותיו.

העלייה השלישית - "עליית החלוצים" - 1919-1923

ארצות המוצא: מזרח אירופה - רוסיה, פולין, רומניה, ליטא.

הגורמים לעלייה השלישית היו:

- הצהרת בלפור ומסירת המנדט על ארץ-ישראל לידי הבריטים הפיחו תקווה בלבבות שעומדת לקום מדינה תוך זמן קצר.
- המאבקים הלאומיים שהתעוררו לאחר מלחמת העולם הראשונה ועמים רבים שקיבלו עצמאות, עוררו תקווה בלב היהודים שגם הם יזכו לעצמאות מדינית.
- גל פרעות בארצות שזכו בעצמאות לאחר המלחמה והלחץ הכלכלי שיהודי מזרח אירופה היו נתונים לו.

מאפייני העולים:

- מוצאם ממזרח אירופה (רוסיה, פולין ורומניה כשלושים וחמישה אלף עולים)
- צעירים ורווקים (ללא משפחות).
- משכילים וסוציאליסטים (מלומדים ומאמינים בשיתופיות ובשיפור החברה).
- חילוניים.
- שאפו להמשיך בדרכם של בני העלייה השנייה, לעבוד בחקלאות, לבנות וליישב את ארץ-ישראל.

מפעלי/הישגיו/ תרומת העלייה השלישית:

- עבודות ציבוריות - עסקו בסלילת כבישים ומסילות ברזל (שיפור תשתית התחבורה), ייבוש ביצות (הכשרת הקרקע).
- הקמת גודד העבודה - חברי תנועת "החלוץ" הקימו את הגדוד על שם יוסף טרומפלדור (לאחר שנהרג בתל-חי).
- רכישת עמק יזרעאל - אדמות העמק נרכשו בשנת 1921 על ידי "הקרן הקיימת לישראל" וההסתדרות הציונית החלה להקים יישובים חקלאיים בעמק.

הצעה לפעילויות

פעילויות תוכן

- **קראו את מילות השיר והסבירו את המילים הבאות:** "נט הפיתר", "נט אָנָךְ", "סלֵו", "אם עֲנִמְתָּ לְמִזְכָּרְתִּי אֶהְיֶה, בְּרַפְתְּ-אִם".
- מהו המסר העולה מן השיר?
- שיר זה, כשירי מולדת רבים אחרים, מאפיין את המגמה הציבורית בשירי המולדת על פיה מטשטש היסוד האינדיבידואלי (הפרטי) ומובלט היסוד החברתי. הוכיחו משפט זה באמצעות מילים בשיר.
- מצאו את המשפטים בשיר המסבירים את פעולתם של החלוצים?
- בחרו את אחת הפעולות החשובות והסבירו מדוע, לדעתכם, זוהי פעולה חשובה לבנין הארץ.
- מדוע, לדעתכם, השיר מרובה פעלים?
- הכינו כרזה וכתבו את המשפט שבחרתם, בדרך שתבטא את הכתוב בו.
- באיזה חלק של השיר נזכרים החלוצים בגעגועים למשפחותיהם שנשארו בגולה? העתיקו את המשפט.
- **השיר מבטא את הישגיהם של החלוצים בתחומים רבים.**
  1. כיצד ניתן להביא את המדינה להישגים?
  2. מי צריכים להיות השותפים?
  3. מי אמור להוביל את המדינה לקראת הישגים אלו?
- האם אתם מכירים 'חלוצים ופעילי ציונות' שתרכמו להתפתחות המדינה? ציינו את שמם ופרטו מה הייתה תרומתם.
- הרבה סבורים שהמלה חלוץ, פרושה אחד התפקידים המרכזיים במשחק הכדורגל, אולם מקור הביטוי מן התנ"ך, שם משמעותו אדם או קבוצת אנשים ההולכים לפני המחנה: "והחלוץ ההולך לפניהם" (יהושע ו ג). במרוצת השנים קיבל המושג משמעות של סולל דרך לבאים אחריו. בתקופה שלפני הקמת המדינה קיבל המושג "חלוץ" משמעות של צעיר העולה לארץ ישראל להגשמת הציונות. תארו את דמותו של ה"חלוץ" בעיניכם, לפי השיר "אנו נהיה הראשונים"

עזר ויצמן
נשיא בין השנים
1993 - 2000

לא דק לזכור את העבר ולקדוא את ההווה,
אלא גם ליצור את העתיד.

עלינו להיות נחושים, יש להילחם למען העלום
הזה, לא דק לחכות לו, כי מעצמו לא יבוא.

חזור לתוכן עניינים

- ההטעמה היא אחד ממאפייני הגיית העברית. בעברית, טעם הנופל בהברה האחרונה של המילה מכונה מלרע (כלומר מלמטה). טעם הנופל בהברה הלפני אחרונה של המילה מכונה מלעיל (כלומר מלמעלה). מרבית המילים בעברית מוטעמות מלרע. בשיר שלפנינו מרבית המילים מבוטאות בהטעמה מלעילית - אשכנזית עתיקה. הסבירו מדוע ונסו להגות מילים רבות בהטעמה מלרעית ומלעילית.

פעילויות במוזיקה

האזינו לשיר "אנו נהיה הראשונים"

לחן עממי רוסי 1: [HTTP://WWW.ZEMERESHET.CO.IL/ASP/SONG/IL.CO.ZEMERESHET.WWW/?ARTIST&534=ID](http://www.zemereshet.co.il/ASP/SONG/IL.CO.ZEMERESHET.WWW/?ARTIST&534=ID)

- הביעו דעתכם: האם הביצוע של השיר מתאים למילות השיר? הסבירו את דעתכם.
- איזה מאפיין מוזיקלי משפיע במיוחד על אוירת השיר? פרטו כיצד.
- לשיר מסוג זה קוראים 'שיר לכת'. התוכלו להסביר מדוע?
- האם אתם מכירים שירי לכת נוספים? מי צועד לקולם?
- איזו תזמורת מבצעת את השיר? מדוע?
- האזינו לשיר בלחן עממי רוסי 1 בביצועים שונים, בחרו את הביצוע האהוב עליכם והסבירו מדוע?

לחן עממי רוסי 2: [HTTP://WWW.ZEMERESHET.CO.IL/ASP/SONG/IL.CO.ZEMERESHET.WWW/?ARTIST&1203=ID](http://www.zemereshet.co.il/ASP/SONG/IL.CO.ZEMERESHET.WWW/?ARTIST&1203=ID)

- הביעו את דעתכם האם גם הלחן השני מתאים למילות השיר?
- האם זהו שיר לכת?
- מדוע לחן זה הרבה פחות מוכר מהלחן הראשון?

לחן עממי רוסי 3: [HTTP://WWW.ZEMERESHET.CO.IL/ASP/SONG/IL.CO.ZEMERESHET.WWW/?ARTIST&1962=ID](http://www.zemereshet.co.il/ASP/SONG/IL.CO.ZEMERESHET.WWW/?ARTIST&1962=ID)

- האם גם לחן זה הוא שיר לכת?
- נסו לפי הלחן העממי השלישי לשיר שירי חלוצים נוספים:

שיר הנוער

מילים: אריה ליב (ליבל)
זלצמן מלאך
לחן: עממי רוסי

זְלָקוֹן יֵשׁ לוֹ מִכְנָסִים
מְגִיעוֹת עַד הַבְּרָכִים
אִם יִפְלוּ הַמִּכְנָסִים
אֶז יִרְאוּ לוֹ אֶת הַ -
זְלָקוֹן...

אֶל הַפְּרָחַב פָּרַח הַנְּעָר
דֵּי לָנוּ בְּשָׁחֹר הַלַּיִל
בְּרֹאשׁ מוֹרָם נִצְעַד קְדִימָה
בְּקֶרֶב וְדַעַת נִגְאֵל.

ראיון של רבקה מיכאלי עם דן אלמגור שמספר שהלחן של השיר "אנו נהיה הראשונים" נכתב על ידי המורה למוזיקה והמלחין משה ביק:

[HTTP://WWW.YOUTUBE.COM/WATCH?V=1WT6KSA](http://www.youtube.com/watch?v=1WT6KSA)

מעולם לא חסדו לנו מילים בתחום האזונה, האהבה, החלוצות, הגעגועים והתקווה.

יזע אני מהיכן אני בא, ומתוך תקווה וחרידה אני מבקש לדעת לאן אני הולך.